

KRAJOVÉ DIVADLO NITRA

PREČO SHAKESPEARE

Shakespearova tvorba je jednou z najväčších úspechov epochy renesancie v Anglicku. V obrovských konfliktoch v jeho hrách odrážajú sa veľmi silne protiklady sociálneho života druhej polovice šestnásteho storočia. Centrom Shakespearovej pozornosti bol osud človeka a ľudstva vôbec. Rozkrýva bohatstvo i protiklady ľudskej prirodzenosti ako i zložitý zápas spoločenských záujmov. Jeho realizmus je neobyčajne mnohostranný; zaoberá sa veľkou dynamikou citov a vzťahov, hlboko sa ponára do spoločenského života, vykresluje vznešenosť i pády ľudskej duše, nájdeme v ňom tragiku i komiku, osobné i spoločenské. A práve pre túto mnohoznačnosť veľa čitateľov siaha po Shakespearovom diele, ne jeden divák s radosťou privíta novú premiéru z jeho tvorby a skoro všetci divadelní pracovníci túžia po zaradení niektorej hry tohto geniálneho básnika do svojho repertoáru. (Len keby bolo viac prekladov!) Veď Shakespeare je alfou a omegou režisérskej a hereckej tvorivosti, jeho dielo je meradlom umeleckej inteligencie, ľudskej morálky, humanistických ideí a citovej výchovy človeka. Celá jeho tvorba sa počíta — ani nie tak kvantitou, ako skôr svojou neobyčajnou krásou, ktorá silne pôsobí na city

človeka, podmaňuje si naše srdcia mimoriadnym a predsa tak pravdivo logickým vykreslením ľudských charaktérov, vášní, rozkoše, bolesti, utrpenia ale i radosti — medzi prvými na svete.

Shakespearove veselohry sú najkrajšie a najpríkladnejšie prejavy humanizmu v renesancii, ktoré sú vo veľkom rozpore s mračným a dusným asketickým duchom stredoveku. V jeho veselohrách sú zobrazené zrážky prirodzených úsilí človeka k šťastiu, ako i tých prekážok, ktoré sa javia dôsledkom prežitia spôsobu života, alebo vznikajúcimi ziskuchtivosti, na jednej strane odumierajúcich feudálnych panstiev a na druhej strane zasa vzrastajúcich a formujúcich sa buržoázných vzťahov. Ak by sme chceli nájsť prímer v dnešnej našej veselohre na vyššie povedané, tak netreba dlho špekulovať, pretože je on veľmi jasný: Falstaff a veselé panie Pageová a Fordová.

„Historická konkrétnosť Shakespearovho realizmu prejavuje sa veľkou silou vo vykreslení „falstaffovských základných farieb“, ako nazval Engels deklasovaných predstaviteľov feudálnej spoločnosti.“ (Veľká sovietska encyklopédia, sv. 47.)

A práve tieto „falstaffovské základné farby“, ktoré sú v silnom rozpore s čistejšími farbami sme si zvolili za základ našej inscenácie. Nimi chceme poukázať na márnosť všetkých túžob odumierajúceho starého sveta, ktorý je v silnom kontraste s novým, rodiacim sa životom, životom pulzujúcim bohatosťou krásnych ľudských citov a životnej pravdy. Veď postava Falstaffa, okrem svojej umeleckej hodnoty, práve i jej myšlienková náplň, priniesla svetového uznania na všetkých javiskách. Áno, staré myslenie stalo sa silnou hamovkou v prudkom rozvoji Anglicka za panovania kráľovnej Alžbety. Shakespeare jasne videl tieto

rozpory a ich príčiny medzi odumierajúcim a novovznikajúcim a to mu iste dalo popud k takému ostrému vykresleniu konfliktu vo veselohre „Veselé panie z Windsoru“ — i keď existujú prognózy, že samotná veselohra vznikla na popud kráľovnej Alžbety. Za pravdu nášmu dohadu dáva i tá skutočnosť, že i v susednom Španielsku, najvýznamnejší predstaviteľ španielskej kultúry Cervantes, Shakespearov súčasník, vytiahol sa „ostrovtipným hidalgom don Quijotom de la Mancha“. Podobne ako don Quijote — i keď obe postavy sú dosť odlišné a najmä ich príčiny konania — i Falstaff je plný bojovnej odvahy, života, vitality, ale nepochopenie súčasnej spoločnosti — podľa jeho logiky — ako i jeho už zanikajúce možnosti, ho ustavične privádzajú do smiešnych a trápnych situácií.

Okrem tejto myšlienkovvej náplne upúta nás v Shakespearovi i krása umeleckých obrazov, ktoré doteraz nenachádzajú obdobu v žiadnom inom dramatickom diele. A práve pre túto krásu, ako i pre vyššie spomínané argumenty sme siahli po Shakespearovi.

J. VODÁK

O „VESELÝCH PANIACH Z WINDSORU“

Každý vie, že pravý Falstaff nie je vo Veselých paniach z Windsoru, ale v dvojdielnom Kráľovi Henrichovi IV. Možno že už bolo o ňom napísané všetko, čo len mohli byť: ako bol jeho predkom miles gloriosus, ako použil Shakespeare ako model básnika Peela, alebo ešte skôr tučného bohémkeho kompána Chetta, ako možno Falstaffa zrovnať s Rabelaisovým Panurgom, aké nedosiahnuteľné sa tu ukázalo Shakespeareovo umenie komických postáv, atď. K charakteristike Falstaffovej sotva kto ešte pridá nejaký nový rys, ktorý dosiaľ nepostrehli a nevyložili. Predsa však nech je povedané aspoň toľko, že osobnosť Falstaffova sa nesmie vôbec chápať sama o sebe. Jej pravý zmysel je iba v súvislosti s tým politickým rámcom, do ktorého ju Shakespeare zasadil. Falstaffovia stáli sa Falstaffami, hýriacimi pijákmi a sukničkármí, lupičmi a chvastúňmi. V živote nikdy nič nerobili. Boli priberaní k akejsi výpomoci až vtedy, keď bolo zapotreby vojakov, ináč boli veľmi ďaleko od všetkých vyšších snáh, štátnych, verejných a kultúrnych starostí. Kdesi vysoko nad nimi vybavovalo sa všetko dôležité a zaujímavé bez nich a oni

mali iba rozmnožovať rady počítaných ozbrojencov. Sám princ Henrich musel klesnúť na stupeň Falstaffov, pokiaľ mu chýbal podnet k plodnej a lákavej činnosti. Zriekol sa Falstaffa, len čo ho osud zavola k vážnym veciam: „Dlho som sníval o takom človeku, tak prekrmenom, starom, svetáckom, však precitnúc, svoj sen si ošklivým.“ A tak isto i sám Shakespeare zmýšľal o Falstaffovi, videl v ňom práve tú mravnú a sociálnu biedu a nízkosť, od ktorej celý svoj život usilovne utekal. On len bol príliš Shakespeareom, aby i vo Falstaffovi s ospravedlňujúcim humorom neukázal schopnosti a vlohy, ktorým nebolo dopriane lepšie sa rozvinúť. Predpísal mu obrovské brucho, ktoré sa stalo základom celej jeho bytosti: nesmierne zatažujúce brucho dodávalo mu onú prevahu nad okolím, ktorú potreboval ku svojim vtípom a drzostiam.

Vlastný Shakespeareov pomer k Falstaffovi, prirodzene, že nemohla kráľovná Alžbeta pochopiť a preto si dovoľila prejavíť kráľovskú žiadosť, aby uviedol Shakespeare ešte raz Falstaffa na javisko a to v úlohe zamilovaného. Stalo sa jej po vôli, ale Falstaff, ktorého smrť ohlásila krčmárka v Kráľovi Henrichovi V., nemohol sa už oživiť, pretože už bol celkom prekonaný. To, čo z neho nachádzame vo Veseľých paniach z Windsoru, je už iba jeho bledý tieň, fraškovitý tľchuba a hlupák, ktorý už iba vyvádza: vynesú ho

KRAJOVÉ DIVADLO V NITRE

WILLIAM SHAKESPEARE

VESELÉ PANIE Z WINDSORU

VESELOHRA V 5 DEJSTVÁCH

Preložil Ján Boor

Verše Ivan Teren

Réžia Ondrej Rajniak

Scéna a kostýmy Bořivoj Slavík

Pomocná réžia: Anton Korenčí. Inšpicient: Marián Wolek. Scénu vyhotovili stolárske dielne KD pod vedením J. Breču. Svetlá: V. Bučko a B. Šiška. Maliar: V. Trúchly. Kostýmy vyhotovili krajčírské dielne KD pod vedením J. Chovanca a A. Bratovej. Technické vedenie: I. Kozma. Text sleduje: V. Pecháčová.

PREMIÉRA 1. MARCA 1958.

Osoby a obsadenie

Sir John Falstaff	Dušan Blaškovič	
Fenton, mladý šľachtic	Dušan Králik	
Robert Shallow, vidiecky sudca	Gustáv Trnka	
Abraham Slender, jeho rozvážný synovec	Jaroslav Veškrna	
Frank Ford	dvaja windsorskí meštania	\ Ondrej Rimko
George Page		\ Martin Petrenko
William Page, Pageov syn		\ Ján Kusenda
Sir Hugh Evans, welšský farár		\ Ján Kováčik
Doktor Caius, francúzsky lekár		***
Krčmár od „Podväzku“		Jozef Dóci
Bardolph	traja darmožráči z Falstaffovej družiny	\ Jozef Baláž
Pistol		\ Michal Kožuch
Nym		\ Martin Petrenko
Robin, Falstaffovo páža		\ Ondrej Rimko
Simple, Slenderov sluha		František Laca
John Rugby, sluha doktora Caiusa		Juraj Mlynár
Pani Fordová	veselé panie	***
Pani Pageová		Anton Korenčí
Anne Pageová, dcéra pani Pageovej, Fentonova milá		\ Ján Kusenda
Panna Quickly, slúžka doktora Caiusa		\ Ján Kováčik
		\ Sonja Korenčiová
		\ Eta Pollová
		\ Magda Paveleková
		\ Elena Šoltésová
		Eva Látkoczyová
		Margita Žemlová

Miesto deja: Windsor.

v koši so špinavým prádlom a vyhodí do Temže, preoblečú ho za starú babu a zbijú koľko sa len do neho zmestí, vylákajú ho o polnoci do obory a tam ho mučia štipaním a pálením. Veselé panie z Windsoru sú hrou zloženou pre barbarských aristokratov, ktorí nenávidia myšlienky, ktorí nevnímajú krásu a ktorých mravy sú tvrdé, ale vtieravé a ktorí požadujú tiež trochu neslušností. Dobrí londýnski občania radi videli princa alebo vojvodu a ľúbilo sa im ak vystupoval blahosklonne a šľachetne. Kráľovskí a šľachtic-kí diváci z Windsoru dychtili vidieť domáci život stred-ných vrstiev a svoje ženy s rýdzou meštianskou morálkou a so žartovnými spôsobmi. Preto skoro celá veselohra je napísaná v próze a odohráva sa výlučne vo windsorských meštianskych kruhoch. Ale Shakespeareove umenie i keď pracovalo na objednávku, zbežne a rýchle (za 14 dní bol hotový), nezaprelo sa ani tu. Previedlo svojich divákov piatimi dejstvami celým Windsorom od domácnosti k domácnosti, vykreslilo im čelných hodnostárov, sudcu, farára, lekára, vykreslilo im pánov i sluhov, manželky i gazdinky, starý i mladý svet a prinieslo im pestré výjavy a obrázky všetkého druhu. Doktor s farárom dohovoria si súboj a krčmár od Podväzku pošle ich každého na iné miesto; Anna pozýva Slendera na obed a Slender jej z čista jasna začne rozprávať o svojich sluhoch, dueloch a o hrách s medve-

dom; pani Quickly upratuje a oklebetí pritom všetkých Anniných ženichov, aké má ktorý fúzky, alebo nemá, ako ktorý má nad okom bradavičku a čo sa môže pre neho urobiť; v každej scéne je nový kus malého mesta, ako ho nájdeme ešte po troch storočiach so živými podrobnosťami.

Hlavné je však, že veselohra je napísaná podobne, ako kráľ Henrich IV., dvoma smermi: mužskom a ženskom; muži sa hádajú a súdia, hovoria o súbojoch, zháňajú bohaté vená, venujú sa učenostiam, rozptyľujú sa honbami a hostinami, a čo teda ženy? „Dokážeme, že veselost' nie je hriech, a počestnosti žien, že smiech neuškodí.“ Nezostáva im nič iné ako krátiť si čas pikantnými žartami s domýšľavými záletníkmi a Shakespeare ich preto obdaril ľahkosťou a svižkosťou, ktoré znižujú jeho mužov. Slender je ozajstným chudákom (Slender = chudák) keď stojí pred Annou, pani Quickly strčí do vrecka tak isto doktora ako i farára i s celou ich vedou a Ford vzbudzuje u pani Fordovej naozaj veľmi malý rešpekt. Kráľovná Alžbeta pocítila nad tým iste veľkú spokojnosť a radosť. Obe hlavné „veselé panie“ nazval básnik Coleridge výbornou dvojicou a predstavoval si ich takto: „Vidíte ich pred sebou s ich blahobytnou tvárou, na ktorej už uvádal kvet prvej mladosti, s ich čistým bielym okružím a ostatným šatstvom, s ich poločarodejníckymi, kuželovitými klobúkmi, s ich plnými obručovitými sukňami, pôvabnými, hoci už vôbec nie najštithlejšími postavami, zväzkom kľúčov... tvármi červenými ako jablčka, s čelami, na ktorých vrásky zdajú sa byť skôr od bujne veselosti ako z rokov.“

VZNIK „VESELÝCH PANIEN Z WINDSORU“

Podľa starej zprávy, ktorú zaznamenal roku 1702 John Dennis v úvode i v prológu ku „Komickému nápadníkovi“, v ktorom chcel zdokonaľiť Shakespearovu hru o veselých paniach windsorských a po ňom Nicholas Rowe vo svojom stručnom životopise Williama Shakespeara z roku 1709, natoľko si obľúbila kráľovná Alžbeta postavu rytiera Falstaffa v oboch častiach Henricha IV., že ťažko znášala jeho trvalý odchod z javiska na konci druhej časti a básnikovi priamo prikázala, aby ho predstavil ešte v jednej hre a ukázal ho zamilovaného. „To mu vraj bolo príležitosťou“ — píše Rowe — „aby napísal „Veselé panie z Windsoru“. Že ju poslúchol, dokazuje to sama hra.“ O rok neskôr vyhlásil Charles Gildon, spisovateľ a vydávateľ siedmeho doplnkového zväzku Shakespearovho básnického diela, uverejneného Rowom, vo svojich Poznámkach o hrách Shakespearových, že básnik splnil tento príkaz za štrnásť dní, čo potvrdzoval i John Dennis — „úžasná vec, keď je všetko tak dobre vymyslené a prevedené bez najmenšieho zmätku.“ Žiadny však z týchto neskorších zpra-

vodajcov nenapísal, odkiaľ vzal tieto zprávy. Pravdepodobne však z ústneho podania, ktorého posledným článkom bol herec a dramatik Thomas Betterton, ktorého sa dovoľávajú na niekoľkých miestach Rowe i Gildon ako hlavného nositeľa shakespearovských hereckých tradícií.

* * *

Veselohra „Veselé panie z Windsoru“ vyšla tlačou až v roku 1602 s obširným názvom, ktorého začiatok znel: „Prerozkošná a mimoriadne výborná veselohra o Sir John Fastalffovi a veselých ženách windsorkých, premiešaná rozmanitými a zábavnými povahami Sira Huga walleškého rytiera, sudcu Shallowa a jeho múdreho bratanca p. Slendera. S domýšľavou vystatovačnosťou starého Pistola a desiatnika Nyma. Od Williama Shakespeara. Ako bola v rôznych dobách predvádzaná služobníkmi veľmi ctihodného lorda Komorníka. . .“

F. Chudoba: Kniha o Shakespearovi

INSCENÁCIE, KTORÉ MÁME PRIPRAVENÉ PRE VÁS:

J. Zeyer: RADÚZ A MAHULIENA

Pôvabná slovenská rozprávka o čistej láske

V. Hugo: HERNANI

Veršovaná dráma francúzskeho klasika o cti človeka

M. Stehlík: SEDLIACKA LÁSKA

Komédia z českej dediny

Klabund: KRIEDOVÝ KRUH

Poetická hra podľa čínskeho námetu

L. Smrčok: MAGDA BURČOVÁ

Dráma z nášho života

G. B. Shaw: ČOKOLÁDOVÝ HRDINA

Komédia o predstieranom hrdinstve

A. N. Arbuzov: TAŇA

Dráma o osude mladej lekárky

J. Kvapil: PRINCEZNÁ PŮPAVIENKA

Pôvabná rozprávočka pre deti

H. K. Laxness: STRIEBORNÝ MESIAC

Hra o bezohľadnosti tzv. „vyšších spoločenských kruhov“

J. Nezval: HRIEŠNA SVÄTICA

Dramatické spracovanie románu Abbé Prévosta „Manon Lescaut“

W. Shakespeare: VESELÉ PANIE Z WINDSORU

Klasická veselohra z epochy renesancie v Anglicku

Program Krajového divadla v Nitre (č. 1. – 1956) k Shakespearovej veselohre „Veselé panie z Windsoru“. Zostavil Ján Laca, dramaturg KD. Zodpovedný redaktor Ondrej Rajniak, riaditeľ KD. Obálku a ilustrácie navrhol B. Slavík. Štočky vyhotovila Technografia, n. p., Bratislava, Poľná ul. Vytlačili Nitrianske tlačiarne, n. p., Nitra. Povoľené prípisom PK č. HS IV/II-10778/56.

Cena Kčs 1. –

U-005228